

Bouwen aan sociaal kapitaal voor een weerbare Wageningse samenleving

Jeroen Kruit & Rosalie van Dam

Dit verhaal gaat over hoe wij als onderzoekers tegen Thuis aankijken en proberen we een aantal aspecten te duiden die Thuis zo interessant maken als initiatief. Dit artikel maakt deel uit van een serie van 3 artikelen als resultaat van het wetenschapswinkelproject Experimenteer Lokaal Thuis. Het artikel "Durf, daadkracht en dorst naar kennis" gaat in op de Thuis-aanpak. In het artikel "Van klein vrijwilligersinitiatief naar initiatiefrijk ondernemerschap" worden een aantal fasen uit de ontwikkeling van Thuis beschreven.

Innovatief

Een betere wereld met de Sustainable Development Goals als leidraad. Innovatie gericht op een socialere en duurzamere samenleving. Veel mensen zullen denken, wat een dromers, maar zij hebben Tutku Yüksel en Elsje van de Weg nog niet ontmoet. Thuis is een initiatief dat zichzelf doorlopend opnieuw uitvindt, onder andere als gevolg van het inspelen op vraagstukken in de Wageningse samenleving.

Thuis is innovatief door transformatief te zijn. Ze leggen in aansluiting op de buitenwereld in de tijd net iets andere accenten (zie ook het artikel Van klein vrijwilligersinitiatief naar initiatiefrijk ondernemerschap). Dat heeft ook gevolgen voor de

werkwijze, organisatievorm en de doelstellingen. Overigens is het niet zo dat ze steeds 180 graden het roer omgooien, soms gaat het om accenten verleggen en soms gaat het om doelstellingen uitbouwen. Thuis draagt nog met recht deze naam, het is een Wageningse stadskamer waar mensen zichzelf kunnen zijn en samen kunnen komen om aan iets te werken.

De initiatiefnemers sturen, maar geven ook veel ruimte aan eigen initiatief. Ze zijn ook heel pragmatisch en benutten kansen die zich aandienen. Het begrip ExperimenteerLokaal, waar het onderliggende wetenschapswinkelproject mee begon, illustreert het zoeken van Thuis naar werkvormen om te werken aan maatschappelijke vraagstukken in verbinding met de buitenwereld. Via het project van de Wetenschapswinkel wilde Thuis leren koppelen aan het doen. Ook al is de term experimenteerlokaal alweer verlaten, Thuis blijft als initiatief en organisatie zelf één grote experimenteeromgeving.

Breed palet aan verbindingen

Ze bouwen op verschillende wijzen aan sociaal kapitaal en initiatief ten behoeve van een weerbare samenleving. Er is sprake van bonding social capital (bonding, bridging: Putnam 2004): hierbij draait het om vertrouwens- en samenwerkingsrelaties met gelijkgestemden. Een deel van de bij Thuis door idealisme gedreven veranderaars passen in dit spectrum. Tegelijkertijd is er ook sprake van bridging social capital: ze leggen connecties met anders-gestemden. Ze zoeken actief de interactie met partijen die ieder op hun eigen manier actief zijn op een maatschappelijk onderwerp waar Thuis aan wil werken. Zo hebben ze het initiatief genomen het debat over het belang van een binnenstadsvisie aan te zwengelen. En er is sprake van linking social capital, ze zijn in staat relaties te leggen met individuen en partijen met een andere machtspositie, zoals de gemeente. Het gegeven dat Thuis nu de beheerder is van het initiatievenfonds laat zien dat ze het vertrouwen van de gemeente heeft gewonnen.

Burgerinitiatieven ontwikkelen zich door verbindingen te leggen en zijn vaak het meest succesvol als ze een breed palet van verbindingen kunnen maken (Van Dam, 2016). Thuis slaagt erin een grote diversiteit aan mensen en partijen aan zich te binden. Wel is ze in de loop der tijd in bepaalde opzichten iets selectiever geworden. Nu ze zich meer richt op mensen die actief willen bijdragen aan een meer sociale en duurzame samenleving kan het ook iets minder een Thuisbasis voelen voor mensen die gewoon een aangename verblijfsplek zoeken voor de dag.

Waardecreatie en overtuigingskracht

Wat wij zien is dat Thuis met de tijd een vaste waarde in de Wageningse samenleving is geworden. De plek en de activiteiten bieden ruimte voor verblijven, ontmoeten en samen werken aan initiatief. Thuis slaat een brug tussen werelden. Het is een vrijwilligers initiatief, maar met de deelname in het samenwerkingsverband Welsaam ook onderdeel van de institutionele wereld.

Hoe druk je de waarde van zo'n initiatief nu uit richting de institutionele wereld? Een transparante verantwoording van publieke middelen is belangrijk, maar burgerinitiatieven komen vaak niet tot hun recht vanuit het leidende 'meten is weten'-perspectief. De creatie van waarden gaat over meer dan cijfers over aantal deelnemers of georganiseerde bijeenkomsten. Waarde komt ook tot uiting in zachte, niet materiële en meetbare zaken. Het kan zich manifesteren op het niveau van het initiatief, maar ook op individueel niveau. Er zijn bij Thuis legio voorbeelden waarbij mede-initiatiefnemers belangrijke levenslessen opdoen of een initiatiefrijke houding opdoen, waardoor ze bijvoorbeeld weer nieuwe initiatieven starten.

Ook betreft het soms 'ongewenste' waarden: De disruptieve kracht van een burgerinitiatief, een veranderkracht door velen geroemd, hoe waardeer je dat? Kritische geluiden kunnen helpen het publieke debat scherp te voeren, maar ze kunnen ook de uitvoering van beleid frustreren.

Al met al, veel vragen rondom waarde creatie en overtuigingskracht, welke waarden worden er gecreëerd, voor wie, hoe dat uit te dragen? Vooralsnog is het vertellen en uitdragen van deze ervaringen volgens de werkwijze van storytelling een aantrekkelijke manier om het over het voetlicht te brengen.

Toekomst

Thuis slaagt erin mensen in hun eigen tempo stappen te laten zetten. Ze biedt een omgeving van waaruit ontmoeting en initiatief kan ontstaan en ze laat van zich horen in actuele maatschappelijke thema's. In een bijeenkomst met mensen van binnen en buiten Thuis hebben we stil gestaan bij wat er goed gaat en wat er wellicht nog beter kan. Tip: Laat de activiteiten (voor zichzelf) spreken. Een van de tips was het sterker inzetten op 'niet praten maar doen'. Steek geen energie in het bouwen aan een eenduidig beeld van wat Thuis nu is of zou moeten zijn, een buurThuis, een platform of een beweging. Leg de nadruk op het organiseren van concrete activiteiten die voor zichzelf spreken. Het voorstel om een zichtbare heldere agenda met activiteiten, te gebruiken om mensen uit te nodigen, is door Thuis snel opgevolgd.

Tip: Blijf kritisch naar jezelf kijken

'Praten' in de betekenis van reflecteren past heel goed bij Thuis. Wij als onderzoekers hebben ervaren dat de initiatiefnemers de zoekende tussentijdse project overleggen vooral gebruikten om nieuwe inzichten op te doen en kritisch naar de eigen praktijk te kijken. Het open staan voor andere ideeën, vragen en inzichten draagt bij aan een blijvende ontwikkeling van het initiatief Thuis.

Tip: Blijf werken aan zichtbaarheid

Niet alle Wageningers kennen Thuis. Kylie Totté, een student die haar onderzoek naar positieve gezondheid en Thuismakers deed, oppert het idee om verhalen van bezoekers, vrijwilligers of Thuismakers bij Thuis te delen via de website, sociale media of de lokale krant. Een mooie manier om wat Thuis betekent voor mensen beter in beeld te brengen naar de buitenwereld.

Tip: Geef Thuis nog iets meer gezicht

Om te voorkomen dat Thuis wordt gezien als een facilitator van activiteiten georganiseerd door derden kreeg ze van de deelnemers aan de bijeenkomst over de waarde van Thuis het advies mee ook zelf een deel van de agenda te vullen. Hierbij werd gesteld dat Tutku en Elsje misschien wel te bescheiden zijn. Ook hun verhaal, nu vaak op de achtergrond gehouden, inspireert. Waarom zou je dat niet wat meer uitdragen? Het kan helpen het initiatief nog meer smoel te geven en anderen te inspireren.
